

Tétel- és feladatkészítés a szóbelire

2017

Készítette: Tankó Istvánné
Szaktanácsadó

Változások és azonos elemek, avagy miből választhatunk?

- Az Életművek helyett **Művek a magyar irodalomból I. Kötelező szerzők**
- A szerzők és a tételek száma azonos (6)
- A Látásmódok és Portrék helyett **Művek a magyar irodalomból II. Választható szerzők**
- A szerzők listája **bővült eggyel**, a tételek száma csökkent :
7 helyett **6** tétel

2. Művek a magyar irodalomból II.

Választható szerzők

Balassi
Bálint

Berzsenyi
Dániel

Csokonai
Vitéz Mihály

Illyés Gyula

Jókai Mór

Karinthy
Frigyes

Kölcsey
Ferenc

Kassák Lajos

Kertész Imre

Krúdy Gyula

Márai
Sándor

Mikszáth
Kálmán

Móricz
Zsigmond

Nagy László

Nemes Nagy
Ágnes

Németh
László

Ottlik Géza

Örkény
István

Pilinszky
János

Radnóti
Miklós

Szabó Lőrinc

Szilágyi
Domokos

Vörösmarty
Mihály

Weöres
Sándor

Zrínyi Miklós

A fenti lista bővíthető legfeljebb két, a fentiekhez hasonló jelentőségű szerzővel, **vagy egy szerzővel a közelmúlt vagy a jelenkor irodalmából**

pl.: Csáth Géza, Juhász Gyula, Mikes Kelemen, Tóth Árpád, Dragomán György, Háy János, Mészöly Miklós, Nádas Péter, Petri György, Szabó Magda, Tar Sándor, Vas István stb.

Lehetséges variációk

Megadott szerzőkből	Megadott szerzők+ további két választott szerzőből	Megadott szerzők+egy közelmúlt vagy jelenkori
Berzsenyi Dániel	Csáth Géza	Kertész Imre
Jókai Mór	Csokonai Vitéz Mihály	Krúdy Gyula
Kassák Lajos	Illyés Gyula	Móricz Zsigmond
Mikszáth Kálmán	Karinthy Frigyes	Nemes Nagy Ágnes
Ottlik Géza	Vas István	Pilinszky János
Vörösmarty Mihály	Zrínyi Miklós	Tóth Krisztina

Művek a magyar irodalomból III. Kortárs szerzők (1 tétel)

- **Pontosítás:** 2017-ben 1986 után keletkezett művek (30 év)
- Pl.: Ottlik: *Iskola a határon* (1959) nem, *Buda* (1993) igen
- Esterházy Péter: *Termelési-regény* (1979), *Fuvarosok* (1983), *Kis Magyar Pornográfia* (1984) *Tizenhét hattyúk* (1987)
- Kertész Imre: *Sorstalanság* (1975) *A kudarc* (1988) vagy a *Kaddis...* (1990)
- Tar Sándor: *A 6714-es személy* (1981), *bármilyen más*
- Nádas Péter: *Egy családregény vége* (1977), *Emlékiratok könyve* (1986), *Párhuzamos történetek* (2005)
- Szabó Magda: *Abigél* (1970), *Régimódi történet* (1977), *Az ajtó* (1987), *A csekei monológ* (1999), *Für Elise* (2002)

4. Művek a világirodalomból (3 tétel)

2 helyett **3** tétel

Választható korszakok:

- az antikvitás és a Biblia
- a romantika
- **a realizmus**
- a századfordulós modernség a szimbolizmustól az avantgárdig
- **a 20. század**

5. Színház és dráma (2 tétel)

Választható szerzők illetve művek:

- Szophoklész egy műve
- Shakespeare egy műve
- Molière egy műve
- Katona József: *Bánk bán*
- Madách Imre: *Az ember tragédiája*
- Egy 19. századi dráma: Ibsen, Csehov
- Örkény István egy drámája
- Egy 20. századi magyar dráma

6. Az irodalom határterületei (1 tétel)

~~Az olvasmányok iránti tömegszükséglet és a művészi színvonal/minőség összefüggései.~~

~~Az irodalmi ismeretterjesztés főbb nyomtatott és elektronikus műfajai (pl. könyvismertetés, ajánlás, kritika, CD-ROM, internetes könyvkínálat)~~

A virtuális tér műfajai: fanfiction, komment, blog stb.

7. Regionális kultúra és a határon túli irodalom (1 tétel)

tájak, régiók , **társadalmi problémák** irodalmi alkotásokban való megjelenítése.

~~Életmódra, kulturális szokásokra utaló dokumentumok (pl. tárgyi emlék, fotó, film, hangdokumentum) alapján következtetések megfogalmazása egyes korok kultúrájára nézve.~~

Szerzők, művek a határon túli magyar irodalomból.

Hogyan készítsük el a tételt?

A témakörnek, illetve a tételnek megfelelő *feladat* közli a kifejtendő vizsgafeladatot, annak *kiemelt szempontját*. Megjelöli a vizsgakérdésnek, illetve a kitűzött szempontnak megfelelő *konkrét szerzőt, művet, műrészletet* (vagy szerzőket, műveket és részleteket).

A *kiemelt szempont lehet műfaji, tematikus, stíluskorszakbeli, poétikai, esztétikai, etikai, világértelmezési* kérdés. A kiemelt szempontok lehetőséget adnak arra, hogy a tételek között szerepeljenek olyanok, amelyek különböző korok és szerzők műveit kapcsolják össze tematikus, motivikus, műfaji, archetipikus, stiláris, poétikai jegyek alapján (*az Értelmezési szintek, megközelítések szempontjai szerint*).

Ugyanaz a **mű** egyazon tételsor két különböző tételében nem szerepelhet. *(Vagyis szerző ismétlődhet, pl. lehet Örkenytől egyperces a Választható szerzőknél, a Tóték a Színház és drámánál stb.)*

Ha a feladat lehetővé teszi, a vizsgázó választhat a megjelölt szerzők vagy művek közül. *(Nem tételek közül, hanem tételen, sőt feladaton belül.)*

Felvezető dokumentum (bázisszöveg)

A feladat tartalmazhat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot *(pl. szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet)*. Ebben az esetben a feladatnak kapcsolódnia kell a dokumentum szövegéhez vagy részletéhez.

Feladat felvezető dokumentum nélkül

TÉMAKÖR: Művek a magyar irodalomból I. Kötelező szerzők

Tétel: A modernség fordulata az Ady Endre *Új versek* című kötetének versei alapján

Feladat: Mutassa be a kötet kompozíciós, tematikus és poétikai újdonságait!

Feladat felvezető dokumentummal

Tétel: Ady Endre szerelmi költészete

Feladat: Néhány költemény középpontba állításával mutassa be Ady Endre szerelem-ábrázolásának sajátosságait! Térjen ki a szerelem felfogás átalakulásával együtt járó poétikai változásokra is! Feleletében reflektáljon Schöpflin Aladár idézett soraira!

„Ady szerelmével, ahogy verseiben megjelent, nem a boldogság, a beteljesülés képzetei voltak rokonságban, hanem a nyugtalan örök szomjazás, a soha be nem teljesülés. A szerelemnek szomszédos képzete a halál, a kín és gyűlölet, víziói: félig csókolt csókok, a beszennyezett nő, tüzes sajtó seb, ...Örök viaskodás ez a szerelemmel, a nővel, a nemek kettészakadásának örök tragédiája. Érezni benne az érzékek csillapíthatatlan szomjúságát, a rájuk mért korlátok szüntelen döngetését, a nagy kielégületlenséget, a zsarnoki vágyat, az élet csúcsaira gyötrődve kapaszkodó ember minduntalan visszahullását.”

(Schöpflin Aladár: Ady Endre (1934))

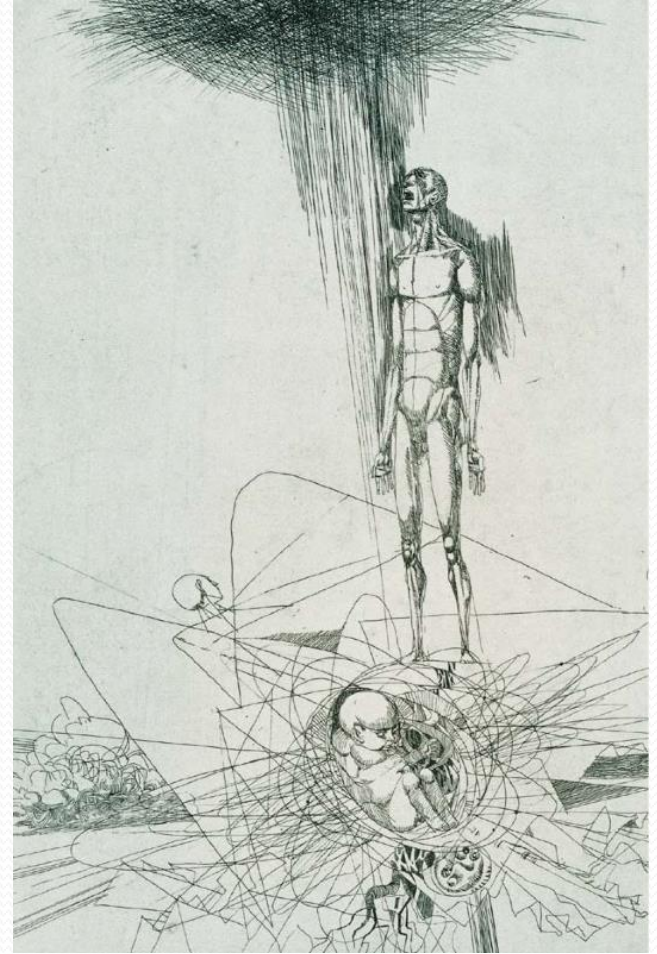
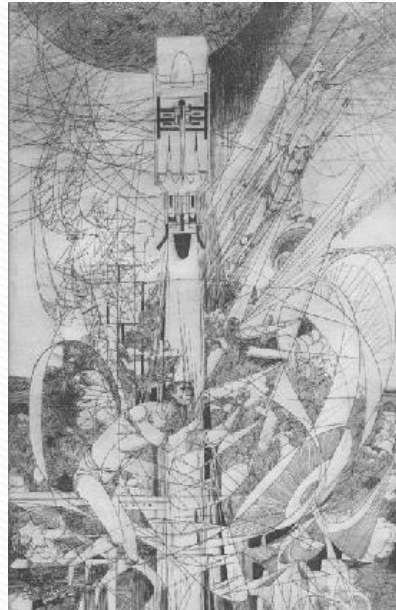
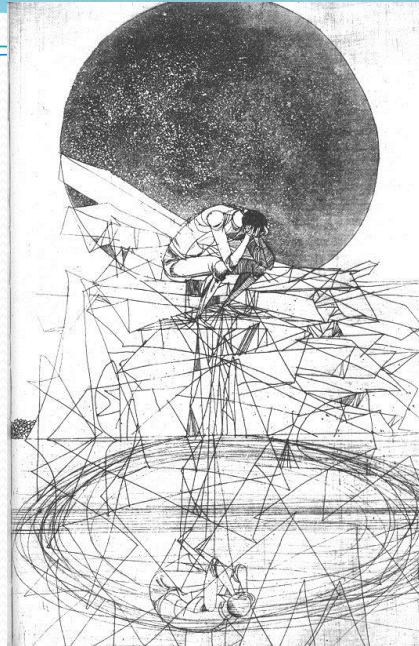
Példák más dokumentumokra

Illusztráció

Témakör: Színház és dráma

Tétel: Kérdések és válaszok Madách *Az ember tragédiája* c. drámájában

Feladat: Kass János illusztrációi a *Tragédia* mely kérdéseit jelenítik meg vizuális eszközökkel? Válasszon egy kérdést, s fejtse ki, hogyan, milyen választ ad rá Madách műve!

Példák más dokumentumokra

Filmkép

Témakör: Az irodalom határterületei

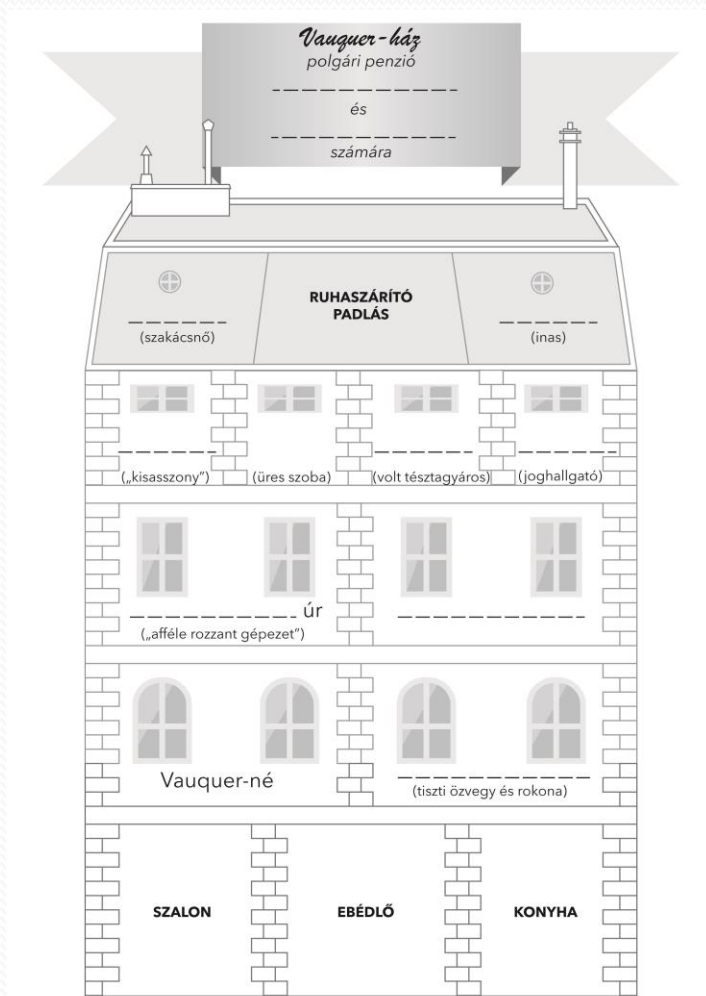
Tétel: A holokauszt ábrázolásának változatai

Feladat: Az alábbi filmképek alapján foglalja össze a holokausztról való beszéd változatait, feleletében fejtse ki azt is, melyik beszédmódot/módokat tartja hitelesnek! Az egyik beszédmódot mutassa be irodalmi példán! (Pl. *Sorstalanság; A nagy utazás; stb.*)

Példák más dokumentumokra

Ábra

Témakör: Művek a világirodalomból

Tétel: Balzac: *Goriot apó*

Feladat: Kik laknak a Vauquer-házban? Töltse ki az ábra hiányzó adatait, mutassa be a lakókat és a panzió környezetét! Mit fejez ki a lakók elhelyezkedése, és hogyan alakul a helyzetük a regény végére? Mit mutat mindez?

Példák más dokumentumokra

Kisfilm

**Témakör: Művek a magyar irodalomból II.
Választható szerzők**

Tétel: Örkény István egypercesei

Feladat: Nézze meg a következő kisfilmeket:

<https://www.youtube.com/watch?v=-23ATDkEML4>

<https://www.youtube.com/watch?v=h3USNWyqDks!>

Értelmezze a látott egyperceseket, majd fejtse ki,
melyik kisfilm tükrözi jobban a groteszk
látásmódot!

(A kisfilmeket biztonságból töltjük le előre!)

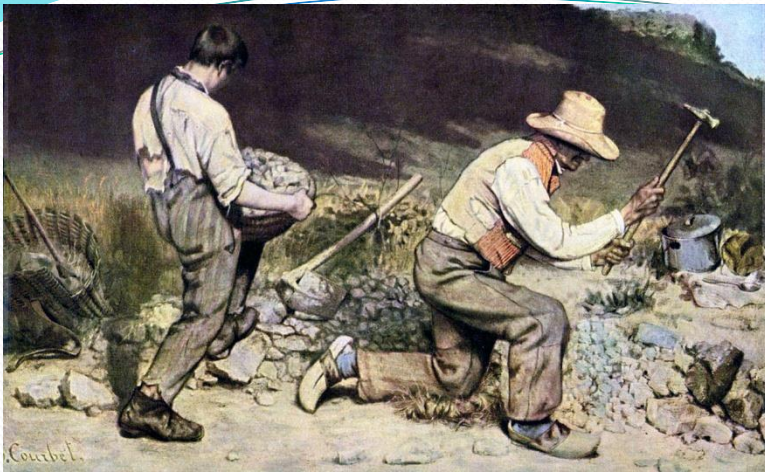
Példák más dokumentumokra

Képzőművészeti alkotás

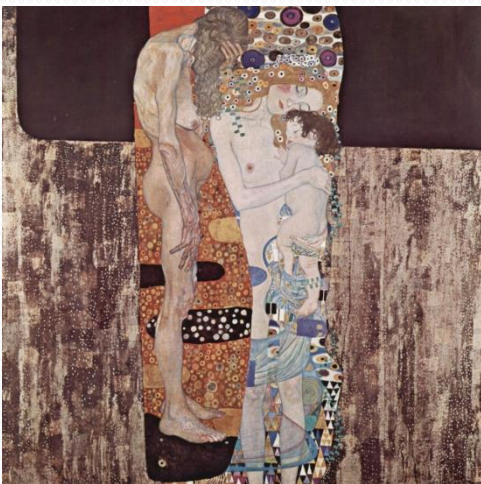
Témakör: Művek a világirodalomból

Tétel: Baudelaire: *Kapcsolatok*, Verlaine: *Költészettan*; Zola: *A kísérleti regény* (részlet)

Feladat: A klasszikus modernség programadó szövegei alapján mutassa be annak három irányzatát, világlátását, kapcsolja azokat a következő műalkotások közül a megfelelőkhöz!

Gustave Courbet: *Kötörők* (1849), Edvard Munch: *Az Élet tánca* (1899-1900),
Gustav Klimt: *A három életkor* (1905), Claude Monet: *A felkelő nap
impressziója* (1872), Honore Daumier: *Harmadosztály* (1864)

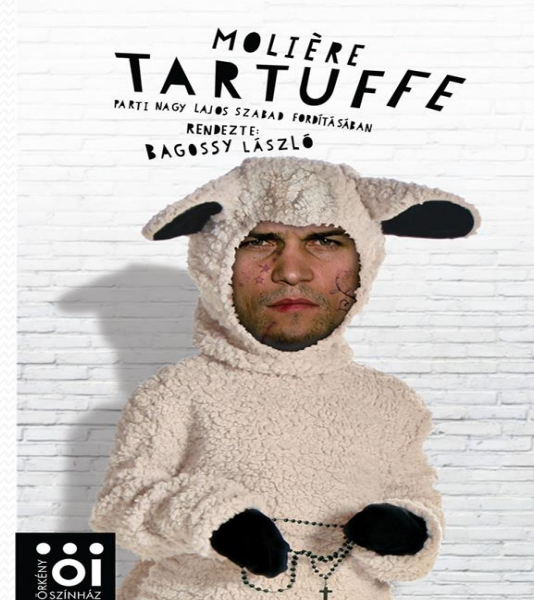
Példák más dokumentumokra

Plakát

Témakör: Színház és dráma

Tétel: Molière: Tartuffe

Feladat: Fejtse ki, hogyan tükrözi az alábbi plakát a címszereplő viselkedését, helyzetét az Orgon-házban, a szereplők egymáshoz való viszonyát, illetve a kialakult drámai helyzet megoldását!

Értelmezési szintek, megközelítések

Témák, motívumok, műfajok, poétika,
korszakok, stílustörténet

Példák azonos témára (Biblia) eltérő megközelítésekkel

Témák, motívumok

Témakör: **Művek a világirodalomból**

Tétel: Toposzok a Bibliában és továbbélésük az irodalomban; a kert

Feladat: Mutassa be a kert-toposz jelentésének néhány változatát szabadon választott irodalmi alkotásokban! Feleletében az Ó- és Újszövetség kert-motívumaiból induljon ki!

VAGY

Témák, motívumok

Témakör: **Művek a világirodalomból**

Tétel: **Bibliai történetek a jelen művészetében, *Ábrahám és Izsák***

Feladat: Fejtse ki, hogyan értelmezi át Eörsi István verse a bibliai történetet! Feleletét a bibliai történet értelmezésével kezdje!

Eörsi István: *Ábrahám és Izsák*

Ábrahám gondolja

E fiút asszonyom úgy adta át
nekem s a világnak, mint egy csodát.
Asszonyi természete kiveszett:
kilencvenesztendősen szülte meg.
Mintha fagyos tűzhelyben jégdarab
lobbanna fel, mert rátéved a nap.
Mióta befutott az adomány,
minden nap ünnepként köszönt reám.
S most le kell döfnöm irgalmatlanul,
mert drágább nekem, mint maga az Úr.
Meg kell tennem, ha ő kívánja, de
egy hóhérnak lesz akkor istene.

Izsák gondolja

E farakásra kötözött apám,
és éles kőkését szegezi rám.
Az ég felé néz, fogatlan motyog,
könnye és taknya mellemre potyog.
Reszeli kését, húzza az időt,
de lemészárol alkonyat előtt.
Hugyoznom kéne, a görcsös fa nyom,
nézem apám, s elfog a szájalom.
Nem menthet meg, akármilyen okos,
tehetetlenebb, mint egy buta kos.
Én halok meg, de vele játszik Ő,
a gátlástalan kísérletező.
2000. január 1.

VAGY

Műfajok, poétika

Témakör: **Művek a világirodalomból**

Tétel: A Biblia műfaji jellemzői

Feladat: Jellemezze a Biblia 3 szabadon választott műfaját, szemléltesse is 1-1 példával! Feleletében hozzon példákat bármely korszakból ezen műfajok továbbélésére!

VAGY

Műfajok, poétika

Témakör: **Művek a világirodalomból**

Tétel: A bibliai példázatok és továbbélésük (Kosztolányi Dezső: *Paulina*)

Feladat: Mutassa be 1-2 szabadon választott bibliai példázat értelmezésével a műfaj jellemzőit és szerepét, majd fogalmazza meg, Kosztolányi Dezső *Paulina* című novellája hogyan kapcsolódik ehhez a hagyományhoz!

VAGY

Korszakok, stílustörténet

Témakör: **Művek a világirodalomból**

Tétel: A Biblia műfaji és poétikai hagyományai Ady és Radnóti költészetében

Feladat: Mutassa be Ady *Ésaiás könyvének margójára* és Radnóti *Nyolcadik ecloga* című versének bibliai vonatkozásait! Feleletében térjen ki a bibliai hagyomány jelentésteremtő szerepére is!

Változatok azonos témákra

Tétel: Babits Mihály *Jónás könyve*

Feladat: Hasonlítsa össze a bibliai *Jónás könyvét* Babitséval a főhős ábrázolásának szempontjából! Milyen ember a bibliai Jónás, milyen Babitsé? Melyik képzőművészeti alkotást melyik alakhoz kapcsolná, miért?

Tétel: Babits Mihály *Jónás könyve*

Feladat: Ismertesse, mi mindenben tér el Babits műve a bibliai eredetitől!
Fejtse ki, melyik eltérést, és miért tartja a legnagyobb hatásúnak!

Tétel: Babits Mihály *Jónás könyve*

Feladat: Fejtse ki véleményét Nemes Nagy Ágnes gondolataiból kiindulva, hogy Babits Jónása általános emberi problémát vagy a kiválasztottak problémáját veti-e fel!

[*A Jónás könyve*] „képviseli a mindenkori ember összeütközését a szituációkkal, mondhatnám, az átlagos, az úgynevezett egyszerű emberét (is), akinek úgy kell a történelmi tragédia, a nagy szerep, mint púp a hátára, aki élni akar, házat építeni, horgászni, szőni-fonni, sörözni, de nem hagyják. Nem hagyja a történelem, az örökös válságok sora, nem hagyja saját emberi mivolta sem, a természet sem hagyja, az univerzum, amely tele van követeléssel. Jónás szökése valami általános fűbelapulást jelent a viharok előtt, a túlélés ellenállását, az elemi vitalitás választ, istenem, hányszor próbáltuk, mennyire értjük ezt. Hogy aztán a menekülő mégis elmegy prófétának? Hát...el kell menni.” (Nemes Nagy Ágnes: *A hegyi költő*)

Tétel: Tóth Krisztina: *Milyen volt szőkesége*

Feladat: Hasonlítsa össze Tóth Krisztina novelláját Juhász Gyula versével! Fejtse ki, milyennek láttatja a szerelmet, férfi és nő kapcsolatát férfi nézőpontból a két mű, illetve hogyan kapcsolódnak egymáshoz!

**Hagyományok, melyeket
tanítunk (Kerettanterv), de
közvetlenül nem kérhetünk
számon, mégis szeretnénk, ha a
diákok megmutathatnák ezt a
tudásukat**

Témakör: Művek a magyar irodalomból

I. Kötelező szerzők

Tétel: A villoni hagyomány hatása
József Attila költészetében (*Tiszta szívvel, Ellentétek, 16. oktáva a Nagy Testamentumból*)

Feladat: Értelmezze a *Tiszta szívvel* című verset, majd keressen tematikai és magatartásbeli hasonlóságokat a három szöveg között!

Témakör: Művek a magyar irodalomból III. Kortárs szerzők

Tétel: Változatok azonos formára: Tóth Krisztina: *Hála-ének* , Varró Dániel: *W.S. hálája leborul*, Parti Nagy Lajos: *Mesterszonett*, Tóth Krisztina: *Diaporáma*

Feladat: A versek értelmezésével adjon választ arra, mi lehet a kapcsolat a több évszázados választott forma és a tartalom között!

Témakör: Művek a magyar irodalomból III. Kortárs szerzők

Tétel: Varró Dániel: *Kicsinyke testamentum, Az elköszöngetés balladája, Szomorú ballada az illanékony ifjúságról*

Feladat: Értelmezze a három művet a hangnem és az azonos motívumok szempontjából! Fejtse ki véleményét, hogy a versek által megidézett hagyomány pusztán formai fogódzó, vagy annak termékeny továbbgondolása!

Témakör: Regionális kultúra és a határon túli irodalom

Tétel: Kovács András Ferenc: *Ballada megadott témára és Búcsúballada* VAGY *Madonna gyermekkel és Angyalfia, senki lánya*

Feladat: Válasszon a két verspár közül, majd értelmezésükkel fejtse ki a hagyomány szerepét az adott témákban!

Témakör: Művek a magyar irodalomból

III. Kortárs szerzők

Tétel: Szabó Magda: Az ajtó

Feladat: Mutassa be a két főszereplő, Emerenc és az írónő alakját, és sajátos „anya-lánya” kapcsolatuk alakulását! Építse be feleletébe az alábbi filmkockák üzenetét is!

Néhány ötlet Az irodalom határterületei témakörhöz

Tétel: Az irodalom filmen, a film és a szöveg eltérő eszközei

- Feladat: Konkrét műből és/vagy művekből kiindulva (pl.: *Anna Karenina*, *A Legyek Ura*, *A hangya és a tücsök*, *Az emlékek őre*, *Az éhezők viadala*, *Harry Potter stb.*) az alábbi tanulmányrészletet is felhasználva fejtse ki véleményét irodalmi művek filmes adaptációjáról a két művészeti ág formanyelvének összevetésével!

„A filmszöveg saját tulajdonságai sokirányúan alakultak ki, az önálló törekvések, a képzőművészeti megoldások alkalmazása mellett a filmnek szüksége volt magára az irodalomra is. Elbeszélni, cselekményvalóságot létrehozni a film részben az irodalomtól tanult. Egyszerre formálta és alakította (alakítja) ki saját tér-és időkezelését, elbeszéléstechnikáit, a filmes narráció alapsémáit, miközben az irodalom általános, ősi gesztusait, közlésformáit, megnyilvánulásait, eszközeit saját kereteiből kikényszerítette. (...) A két forma, művészi ág olykor-olykor megtörténő egymásba kapaszkodását két tényező indokolja és magyarázza. Egyrészt a közös kulturális tér. Vagyis a film közvetíteni tudja az irodalmi mű cselekményét, üzenetét akár az olvasatot átszabva, akár autonóm, önálló közlésként. Másrésztől folyamatos az alkotói igény, hogy egy létrehozott művészi üzenet (egy irodalmi mű) formai megoldásait a másik művészeti ág is meg tudja szólaltatni, megtalálva és bővítve saját eszközeit.” (Horváth Beáta: „...Ezekkel a vándorló képekkel...” *A magyar film és a magyar irodalom kapcsolata*)

Tétel: A mesék világa – Benedek Elek: Mi van a ládikóban?

Feladat: Értelmezze a mesét
kétféleképpen: egyrészt mint a mitikus
gondolkodás lenyomatát, másrészt
mint a beavatás történetét!

Néhány ötlet a Regionális kultúra és a határon túli irodalom témakörhöz

Tétel: A Petőfi Irodalmi Múzeum mint kulturális műhely

Feladat: Mutassa be a Petőfi Irodalmi Múzeum fő tevékenységi köreit, kultúraformáló szerepét napjainkban! Feleletében reflektáljon a látogatói véleményre is.

„ Sokan hiszik, hogy a Petőfi Irodalmi Múzeum kizárólag Petőfi Sándor műveivel, és hozzá kapcsolódó anyagokkal foglalkozik. Nos, ez közel sincs így. A PIM az irodalom szinte minden rétegét/szerzőjét érintő kiállításokat szervez. Hatalmas média- és irattárral, művészeti és relikviatárral, múzeumi és dokumentációs adattárral rendelkezik. Több pályázatot is indítanak a kortárs kulturális élet támogatására. Ez is egy azon helyek közül, ahol az ember képes egy életet eltölteni anélkül, hogy észrevenné.”

(olvasói vélemény a www.velemeney.com-on 2009-ben)

Tétel: A cigányság kultúrája, Tar Sándor: *Csóka* és Emir Kusturica: *Cigányok ideje*

Feladat: Mutassa be a novella alapján a cigányság jelenkori problémáit! Mutasson be motivikus párhuzamokat a novella és a film között! Összegzésében fejtse ki, mit mutathatnak a cigányságról ezek a nemzetiségtől független párhuzamok!

Tétel: A kisebbségi lét kérdései a határon túli irodalomban - Kányádi Sándor: *Vannak vidékek*

Feladat: Mutassa be a versciklus szabadon választott versei segítségével a megmaradás vagy pusztulás tragikus dilemmáját! Feleletében térjen ki a formák, hangnemek és motívumok szerepére is!

Köszönöm a figyelmet!